

# TERÖRÜN YENİ YÜZÜ: FETÖ

Haber: İpek İLİ ERDOĞMUŞ - Şehnaz ŞİŞMANOĞLU ŞİMŞEK

*Khas eğitim teknolojileri destek birimi - Khas öğretim üyesi*



### Araştırmanın Künyesi

**Araştırmanın Amacı:** Türkiye’de mevcut ve olası sorunlar ile gündeme ilişkin toplumun bakışını tespit etmek

**Evren:** Türkiye geneli temsiliyet; 18 yaş ve üzeri, 26 il (İstanbul, Ankara, Konya, Bursa, Kocaeli, İzmir, Aydın, Manisa, Tekirdağ, Balıkesir, Adana, Antalya, Hatay, Zonguldak, Samsun, Kastamonu, Kayseri, Kırıkkale, Trabzon, Gaziantep, Diyarbakır, Mardin, Malatya, Bitlis, Erzurum, Ağrı) kent merkezlerinde ikamet eden kamuoyu

**Örnekleme:** % 95 güven düzeyinde  $\pm 3,0$  hata payına göre 1.000 yüz yüze görüşme

**Saha Çalışması:** 07 Aralık 2016 – 16 Aralık 2016

**Veri Toplama Tekniği:** Önceden hazırlanmış soru formuna bağlı yüz yüze görüşmeler ile kantitatif araştırma

Her yıl Aralık ayında Kadir Has Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Merkezi tarafından yapılan Türkiye Sosyal-Siyasal Eğilimler Araştırması, bu yıl da, önceki yıllarda olduğu gibi Türkiye’nin pek çok sorunu konusunda kamuoyunun ne düşündüğünü ortaya koydu. Geçtiğimiz yıla damgasını vuran 15 Temmuz darbe girişimden, referandum öncesi seçmenin tutumuna, Türkiye’de değişimin hangi yöne doğru olduğundan vatandaşın mutlu olup olmadığına kadar pek çok konuda halkın nabzını tutan araştırmada çıkan bazı dikkat çekici satır başları şunlar:

### Siyasi, Kültürel ve Etnik Yapı

Kendini Türk olarak tanımlayanlarda bu yıl bir sıçrama var. “Kendinizi etnik olarak nasıl tanımlarsınız?” sorusuna “Türk” olarak cevap verenlerin oranı yüzde 83. Bu sonuçta ülkedeki gergin ortam etkili olmuş olabilir. Öte yandan siyasi olarak 6 yıldır artan bir eğilimle kendini “muhafazakâr” ve “dindar” olarak tanımlayan kesimin yüzde 40’ın üzerine çıktığı ve özellikle kendini “milliyetçi” olarak tanımlayanlardan bir kayış olduğu görülüyor. Yine son beş yıldır kendini Cumhuriyetçi - Kemalist olarak tanımlayanların oranı yüzde 15-20 civarında seyrederken, bu yıl geçen yıla göre düşüş yaşanmış.

Öte yandan, kamuoyunun genelinin sivil toplum örgütleriyle arası neredeyse hiç yok. Bin kişi içerisinde sadece 17 kişi bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğunu belirtmiş.

## 15 Temmuz Darbe Girişimi ve FETÖ ile Mücadele

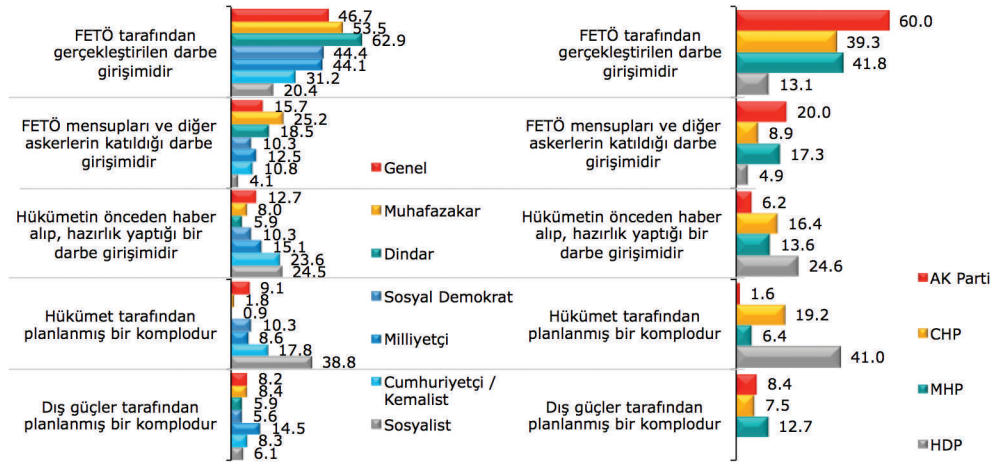
2015 yılında yüzde 39 oranında ülkenin en önemli sorunu olarak öne çıkan terör, bu yıl da yüzde 35'lik oranla birinci sırada yer aldı. Araştırma sonuçlarına göre halkın 2016 yılında terör ve ardından FETÖ ile mücadeleyi Türkiye'nin en önemli sorunları olarak gördüğü anlaşıldı. 2015 yılında sadece yüzde 1,3'lük bir kesimin "sorun" olarak nitelendirdiği FETÖ, 2016 yılında hızlı bir artışla yüzde 25,2 oranına yükselerek, ülkenin en önemli ikinci sorunu haline gelmiş gözüküyor. Halk en önemli üçüncü sorun olarak yüzde 10,5 oranıyla işsizliği görürken, bunu yüzde 9,8 oranıyla hayat pahalılığı izliyor.

Kamuoyunun yarısı FETÖ'nün siyasi uzantıları olduğu konusunda

hemfikirken, her 10 kişiden 6'sı ise FETÖ'nün halen Türkiye için bir tehdit oluşturduğunu düşünüyor. FETÖ ile mücadele yöntemleri de toplumun yüzde 71,4'ü tarafından onaylanıyor. Öte yandan, kamuoyu genelinde 1 yıl içinde yeniden bir darbe girişimi olması ihtimali görülüyor. Bu soruya yüzde 23'lük bir kesim "Evet" cevabını verirken, yüzde 57,3'ün "Hayır" cevabı verdiği görülüyor.

FETÖ ile mücadelenin yargının siyasallaşmasına ilişkin algının da bir ölçüde önüne geçtiği söylenebilir. Geçen sene yüzde 65 oranında yargının siyasallaştığını belirtenlere oranla bu sene görüş bildirenlerin yüzde 50'si bu şekilde düşünüyor. CHP ve HDP seçmeninde ise yargının siyasallaştığını düşünenlerin oranı daha yüksek.

### Siyasi Görüşe ve Siyasi Partiye Göre 15 Temmuz Gecesi Yaşananlara İlişkin Tanımlar

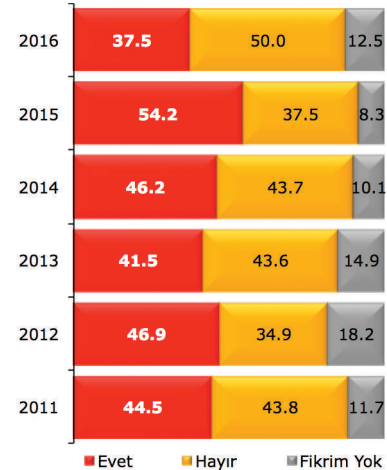


## Kürt sorunu, Çözüm Süreci ve PKK ile Mücadele

Hükümetin Kürt sorununa yönelik izlediği politikaları başarılı bulanların oranı ilk defa bu sene başarısız bulanların oranından fazla çıktı. Geçtiğimiz yıl vatandaşlara göre terör sorununun çözümü için en etkin yolun yüzde 31,6 ile askeri yöntemler olduğu ortaya konmuştu. Bu yıl bu oran yüzde 34,6'ya yükselirken, siyasi yöntemlerle çözülmesi gerektiğini düşünenlerin oranı da küçük bir artışla yüzde 31,9'a ulaştı. Kültürel politikalar ve ekonomik önlemler seçeneklerinin ise geçen yıllara göre geri planda kaldığı görüldü.

Kürtler ile Türkleri birbirine bağlayan ana unsur yüzde 34,7 ile "Müslümanlık" olarak belirtildi. Çözüm sürecinin yeniden başlamasını isteyenlerin oranı geçen yıl yüzde 53 iken, bu yıl yüzde 31,4 olarak gerçekleşti. HDP'lilerin ise yüzde 75,4 gibi yüksek bir oranla çözüm sürecinin yeniden başlamasını istedikleri gözlemlendi. Kendini etnik açıdan "Türk" olarak tanımlayanlar geçen yıl 48,6 oranında çözüm sürecinin yeniden başlamasını isterken, bu yıl bu oran 26,5'e gerilemiş durumda.

### Sizce Türkiye bölünme tehlikesi altında mı?





## Ekonomi Algısı

Toplumun büyük bir kısmı (yüzde 55,7) ekonomik açıdan bir yıl önceye göre daha kötü durumda olduğunu düşünüyor. Buna karşılık, kamuoyunun yüzde 38,7'si hükümetin ekonomi politikalarını başarılı bulduğunu belirtiyor. Hükümetin ekonomi politikaları özellikle kendi parti tabanı tarafından başarılı görülürken, muhalefet partileri tabanları hükümetin ekonomi politikalarını başarısız buluyor. Araştırmaya katılanların yüzde 71,7'si ise Türkiye'de ekonomik kriz olduğunu düşünüyor.

## Dış Politika Algısı

Hükümetin Suriye konusunda izlediği politikaları başarılı bulanların oranı ilk defa başarısız bulanların oranından fazla çıktı. Bunda Fırat Kalkanı Operasyonu ile dış politikada yılın ikinci yarısında yaşanan değişimin etkili olduğu anlaşıyor. Suriye'deki askeri operasyonu destekleyenlerin oranı yüzde 48,8 olarak belirirken, en çok destekleyenlerin kendilerini muhafazakâr (yüzde 70,8) ve dindar (yüzde 70,6) olarak tanımlayanlar olduğu görülüyor. Kendini "milliyetçi" olarak tanımlayanlar da bu politikayı yüzde 45,4 oranında destekliyorlar.

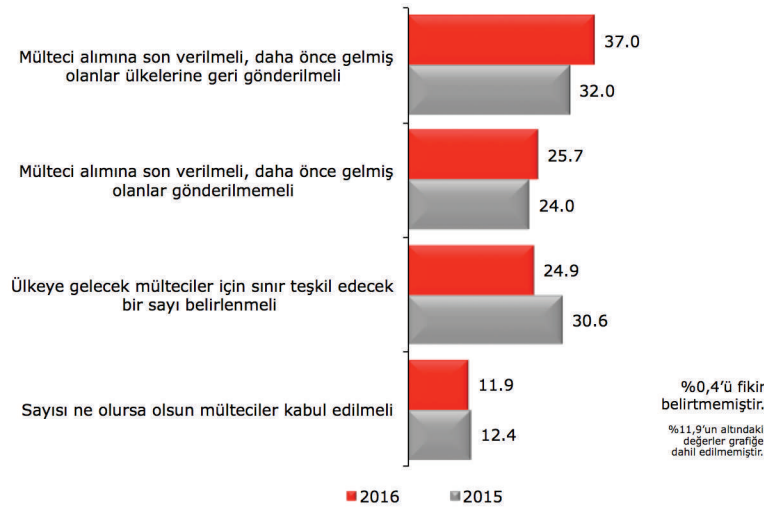
Öte yandan, Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyenlerin oranı bu araştırmada ilk kez yüzde 50'nin altına düştü. En fazla düşüş ise

AKP seçmeninde görülüyor. Yine ilk defa bu sene Türkiye'nin AB'ye üye olabileceğini düşünenlerin oranı da yüzde 27'ye gerilemiş durumda. Türkiye'nin NATO üyeliğini destekleyenlerin oranı da geçen yıla göre azalarak, yüzde 58'e indi. Öte yandan, Türkiye - ABD ilişkileriyle ilgili algılamada da, ABD'nin Türkiye'nin dostu/müttefiki olduğunu düşünenlerin oranı son 6 yılın en düşük oranına gerileyerek, yüzde 11,3'e indi. Buna karşın, "Türkiye dış politikada kimseyle ittifak kurmamalı, yalnız hareket etmeli" diyenlerin oranı son altı yılın en düşük oranına (yüzde 20,3) inerken, Rusya ile işbirliği yapılmalı diyenlerin oranı yüzde 12,9, Türkiye Cumhuriyetleri ile işbirliği yapılmalı diyenlerin oranı yüzde 15,9, müslüman ülkeler ile işbirliği yapılmalı diyenlerin oranı da yüzde 19,6'ya ulaşmış gözüküyor.

ABD'nin ülkeden olumsuz algılanması, Türkiye'ye tehdit oluşturma konusunda da kendini gösteriyor ve Türkiye için tehdit oluşturma algısı Rusya için yüzde 64,7'den yüzde 49,4'e gerilerken, ABD'yi tehdit olarak algılayanların oranı yüzde 39,2'den yüzde 60,4'e çıkmış.

Mülteciler karşısındaki genel olumsuz yaklaşım ise devam ediyor. Bu kapsamda "mülteci alımına son verilmeli" diyenlerin oranı geçen seneye göre yükselerek yüzde 37'ye ulaştı.

## Türkiye'nin Mültecilere Karşı İzlemesi Gereken Politikalar Sizce Türkiye mültecilere karşı nasıl bir politika izlemelidir?



## Kurumlara Güven

Bu sene ilk defa orduya güven yüzde 50'nin altına düşerken, kurumlara güven derecesi sıralamasında Cumhurbaşkanlığı ilk sırada çıktı. En az güvenilen kurum olarak ise Medya (yüzde 15,1) gözüküyor.

## Siyasi Partiler ve Siyasetçilerin Başarılı Olma Algısı

Recep Tayyip Erdoğan'ın başarılı bulunma derecesinin 15 Temmuz'dan sonra arttığı (yüzde 48,5) gözlemleniyor. Bunda özellikle MHP seçmeninin Cumhurbaşkanını 2015'te yüzde 17,2 oranında başarılı bulurken, bu yıl yüzde 35,5 oranında başarılı bulmasının etkili olduğu anlaşıyor.



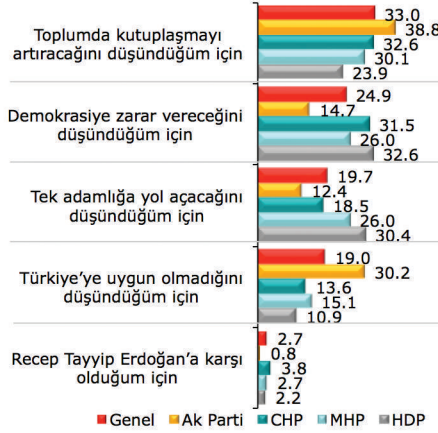
## Başkanlık veya Partili Cumhurbaşkanlığına Destek

Ülkenin yönetim tarzı olarak üniter devlet isteyenlerin oranı geçtiğimiz yıla göre yüzde 16,2 düşerek, yüzde 52,7'ye gerilerken, Başkanlık Sistemi'ni isteyenlerin oranı yüzde 22,1'den yüzde 32,5'e yükseldi.

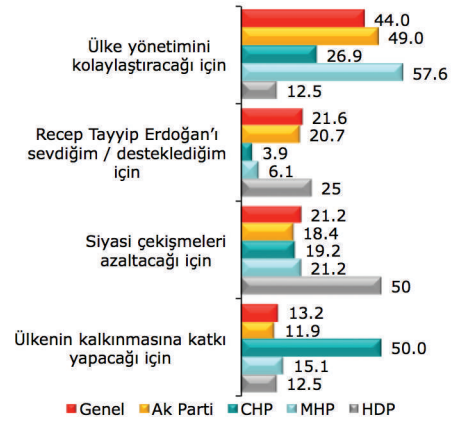
2016 yılında gündeme gelen Partili Cumhurbaşkanlığı'nı isteme oranı ise yüzde 10,5 olarak gözlemlendi. Böylece Başkanlık veya Partili Cumhurbaşkanlığı alternatiflerini destekleyenlerin toplam oranı yüzde 43 olarak tespit edildi. Bu yıl "Mevcut sistemde Cumhurbaşkanlığı'nın siyasi konularda taraf olmasını onaylıyor musunuz?" sorusuna yüzde 55 "Hayır" yanıtını verirken, geçen yıl bu oran yüzde 75,4 idi.

### Başkanlık/Cumhurbaşkanlığı Sistemine;

#### Neden Hayır?



#### Neden Evet?



## Vatandaş Türkiye'de Yaşamaktan Mutlu!

Bu sene ilk kez vatandaşlara "İmkânınız olsa yurt dışında yaşamayı tercih eder misiniz?" diye soruldu. Yüzde 70,9'u bu soruya "Hayır" cevabını verdi. Türkiye'de yaşamaktan mutlu olanların oranı ise yüzde 51,3. Bu görüşe koşut olarak, Türkiye'nin olumlu yönde değiştiğini belirtenlerin oranı yüzde 65,3; AKP seçmeninde bu oran yüzde 92'ye kadar çıkıyor.

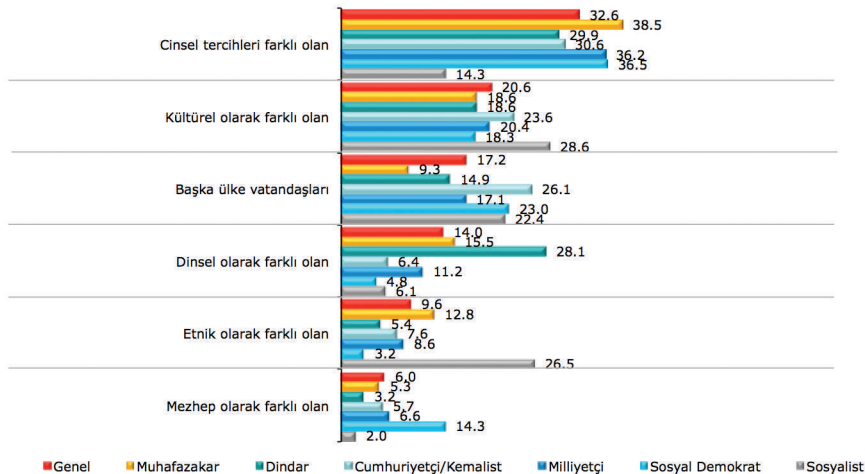
## Peki Ya Kutuplaşma?

Türkiye'de belirgin bir kutuplaşma olduğu ve bu kutuplaşmanın yüzde 47,6 ile en fazla laik - müslüman ekseninde olduğu düşünülüyor.

Türkiye'nin durumunu dindar (yüzde 58,3) ya da laik olarak (yüzde 41,7) tanımlayanlar neredeyse başa baş gidiyor; benzer bir durum Batılı - Doğulu ve Avrupalı - Ortadoğulu ekseninde de söz konusu. Kiminle bir arada yaşamak istenmediğine dair soruya ise en çok yüzde 32,6 oranı ile "cinsel tercihleri farklı olan" cevabı verilmiş.

### Farklı Kimliklerle Birlihte Yaşamama Eğilimi

Lütfen karta bakarak kiminle bir arada yaşamak istemediğinizi belirtebilir misiniz?



### Araştırmayla İlgili Kim Ne Dedi?

“Türkiye’de yaşamaktan mutlu olma konusu ilginç. Hemen her kesim, Türkiye’nin değiştiğini, iyiye gittiğini, hatta modernleştiğini düşünüyor. Hatta insanların yüzde 46’sı Türkiye’nin demokratik bir ülke olduğunda bile hemfikir. Ve HDP’liler dışında kimse imkânı bile olsa yurt dışında yaşamak istemiyor!

Halkın nasıl da bu kadar iyimser olabileceğini düşünürken neyse ki bazı gerçekleri görmezden gelmiyorlar: Türkiye’de basın özgürdür diyenler sadece yüzde 35! Düşünce özgürlüğünün olmadığını düşünenler yüzde 59. Yine de bazı kafa karışıklıkları yok değil, ‘Türkiye Avrupalı mı, Ortadoğulu mu’ sorusunun yanıtı yarı yarıya. Hatta dindarlar ve AKP’lilerin Türkiye’nin Avrupalı olduğuna (yüzde 60) diğerlerinden daha çok inanması ilginç! Ya “Türkiye dindar mı, laik mi?” sorusunun yanıtı ise yine ortada. Yüzde 58 dindar derken yüzde 42’si laik diyor. Biz neyiz arkadaş?”

*Yazgüülü Aldoğan, “Erdoğan’ın başarısı ve şansı: Tam destek”, Posta, 19.01.2017*

“Türkiye’nin şu anki durumunu en iyi hangi kavram ifade eder?” diye sorulduğunda toplumumuzun yarısı ‘Avrupalı’ bir halimizin olduğunu söylüyor, öbür yarısı ‘Ortadoğulu’ diyor. Sosyalist, sosyal demokrat gibi muhalif kesimler Türkiye’nin şu anki durumunu ‘Ortadoğulu’ ve ‘geri kalmış’ görüyor. Fakat ‘dindar’ ve ‘muhafazakâr’ kesimlerde ‘Avrupalı’ ve ‘modern’ kavramları ağır basıyor. İlginç değil mi?

Kendisini ‘dindar’ olarak niteleyenlerin yüzde 57.8’i, ‘muhafazakâr’ olduğunu söyleyenlerin de yüzde 56’sı bugünkü Türkiye’yi ‘Avrupalı’ olarak niteliyor. Soru ‘Modem mi, geri kalmış mı?’ diye sorulduğunda, ‘dindarlar’ın yüzde 84’ü, ‘muhafazakârların yüzde 88’i bugünkü Türkiye’nin ‘modern’ olduğunu söylüyor. Dindarlar ve muhafazakârlar açıkça bellidir ki; ‘Avrupalı’ ve özellikle de ‘modern’ kavramına olumlu anlam yüklüyor. Türkiye’nin şu andaki durumunun objektif olarak nasıl olduğu ayrı bir konudur. Bana göre ‘gelişmekte olan ülke’ manzarasıdır, gelişmiş ve gelişmemiş yönlerimiz iç içedir. Fakat kültürel bir tahlil yapacaksa, incelenmesi gereken konu, dindar ve muhafazakâr çevrelerde ‘Avrupalı’ ve bilhassa ‘modern’ kavramlarına olumlu anlam verilmesidir.”

*Taha Akyol, “Dindar, Modern”, Hürriyet, 19.01.2017*

“Anayasa değişikliğinin çantada keklik olmadığını ve halkoylaması kampanyasının hayli çekişmeli geçeceğini gösteren bu araştırmanın yansıttığı bir tahmin de, bugün seçim yapılırsa MHP’nin oylarının yüzde 10,1 oranı civarında olduğudur. Araştırmanın yansıttığı bu sonuçlar, Devlet Bahçeli’nin partisinin haziran seçimlerinden bu yana izlediği politika ile sürekli oy kaybettiğini gösteriyor. Durumun böyle devam etmesi halinde MHP’nin artık marjinalleşmiş, ‘ismi var, cismi yok’ bir parti haline düşmesi de kaçınılmaz olacaktır.”

*Ali Sirmen, “MHP intihar mı ediyor?”, Cumhuriyet, 21.01.2017*

“Her yıl sorulan ‘Türkiye kiminle işbirliği yapmalı?’ sorusuna bu kez de verilen yanıtı göre çoğunluk ‘kimseyle ittifak kurmamak ve yalnız hareket etmek’ taraftarı. Tıpkı bundan önceki yıllarda olduğu gibi...”

*Sami Kohen, “Kamuoyu dış politika için ne diyor?”, Milliyet, 20.01.2017*

“Kadir Has Üniversitesi’nin son yaptığı anket, 2 yıl önce % 12 seviyesinde kalan başkanlık sistemine desteğin % 43’e yükseldiğini gösteriyor. Parlamenter sistem taraftarlarının da bu sürede % 79’dan % 53’e indiğini gösteriyor. Referandumda kesinlikle tavrını belirlemiş olanların oranı ise birbirine yakın duruyor. Henüz kararını vermemiş % 19.6’lık kararsız kesim sonucu belirleyecek.”

*Muharrem Sarıkaya, “Milliyetçi Cephe’ye karşı milli platform”, Haber Türk, 20.01.2017*

“Kadir Has Üniversitesi tarafından her yıl gerçekleştirilen, ‘Türkiye Sosyal Siyasal Eğilimler Araştırması’ 2016 yılı sonuçları açıklandı. Bir bölümünü okuyoruz... ‘Bu yıl hükümetin PKK ile mücadele performansını başarılı bulanların oranı yüzde 28’den yüzde 35.6’ya yükseldi. Hükümetin en başarılı performans gösterdiği alan ise yüzde 45.8’lik oranla FETÖ ile mücadele oldu. Kamuoyunun yarısı FETÖ’nün siyasi uzantıları olduğu konusunda hemfikirken, her 10 kişiden 6’sı ise FETÖ’nün halen bir tehdit oluşturduğunu düşünüyor. FETÖ ile mücadele yöntemleri toplumun yüzde 71.4’ü tarafından onaylanıyor.’ Bu durumda daha uzun süre sabahları yeni operasyon haberleriyle uyanacağız demektir...”

*Melih Aştık, “Reina bilmecesi!”, Milliyet, 19.01.2017*

Araştırma sonuçlarının tamamını Kadir Has Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Merkezi’nin web sayfasında görebilirsiniz.